

YÜZYILLIK 'BEYAZ ÜSTÜNCÜLÜK' VE İSVEÇ'TE AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ: İLERLEMECİ DEĞERLER VE POLİTİKALAR İÇİN CİDDİ BİR TEHDİT Mİ DOĞUYOR?

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2018 / 2

02.02.2018

2017, Avrupa Birliği ülkelerinde aşırı sağ hareketlerin altın yılı olarak nitelendirilebilir. Düzen karşıtı popilist hareketler ve yüzyıllık bir geçmişe sahip olan öjenik düşünceden türemiş olan alternatif sağ (alternative right) gibi yeni oluşumlar, beyaz üstünlüğü (white supremacism), beyaz milliyetçilik ve Neo-Nazizm ile kesişen örtülü veya aleni ırkçı yaklaşımlar önemli AB ülkelerinin çoğunda kayda değer bir taban bulmuşlardır (bugün, birbirleriyle ilintili bu terimlerin hepsi birbiri yerine geçer bir şekilde kullanılmakta olup, bu terimler arasındaki farkların derinlemesine incelenmesi gerekmektedir). Fransa, Hollanda, Almanya ve son olarak Avusturya bu bakımdan örnek teşkil etmektedir. Hatta Avusturya'nın yeni hükümetinde artık aşırı sağcı Özgürlük Partisi de yer almaktadır.[1]

Bir diğer önemli AB üyesi İsveç'te ise seçimler bir yıldan daha kısa bir sürede gerçekleştirilecek. 2016 yılında yapılan anketlere göre, temellerinin beyaz üstünlüğü hareketinde yer aldığı ifade edilen İsveç Demokratları (SD) çok popüler hale gelmiştir. Söz konusu partiye verilen desteğin, en önde gitmekte olan Sosyal Demokratlar'ın yalnızca üç puan gerisinde, yani yüzde 22'ye ulaşmış durumda olduğu belirtilmektedir.[2] Son anketlerde bu popülaritenin belli oranda azaldığına dair işaretler olsa da; merkez sol ya da merkez sağ blokların Eylül 2018'deki seçimlerden sonra çoğunluğu elde edememeleri durumunda, mevcut destek seviyesiyle İsveç Demokratlarının, bu blokların hükümet kurmalarını engellemek için yeterli etkiye sahip olacağı iddia edilmektedir.[3]

İsveç uzun yıllardır, sağlık ve üniversite öğreniminin ücretsiz olduğu ve çalışanların (bir dünya-rekoru teşkil eden) 480 günlük ücretli ebeveyn izni alabildiği ilerici bir cenneti temsil etmiştir. Ülkedeki vergi oranları AGİT içindeki en yüksek oranlar arasındadır. Eşitsizlik çok düşük seviyede olup, İsveç bu bakımdan küresel sıralamada ilk 145 ülke içinde 142'si sırada yer almaktadır.[4] Öyleyse bu başarılara rağmen İsveç'te, aynen Avrupa'nın geri kalanında olduğu gibi, düzen karşıtı milliyetçilik ve daha da aşırı olan beyaz üstünlüğü neden yükselişe geçmiştir?

İsveç Demokratlarının anlattıkları şeyler, diğer yerlerde tanık olduğumuz sağcı partilerin ve hareketlerin ortaya koydukları etnik ve milliyetçi iddialara büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Bahsi geçen parti ulusal kimliğin önemini vurgulamakta ve siyasetteki konumunu korumak için kültürel temalara başvurmaktadır. Beyaz üstünlükçü harekete inen köklerini reddetmesine rağmen, sığınma talepleriyle gerçekleşen göçün tamamen sona erdirilmesi hedefi partinin temel platformu olmaya devam etmektedir. Anketlere göre, İsveç Demokratlarına seçmenler tarafından verilen destek zaman zaman yüzde 20 seviyesinin üzerine çıkmaktadır. Bu, belirli koşullar altında İsveçli seçmeninin beşte birinin bu aşırı sağcı partiye oy vereceği anlamına gelmektedir.

İsveç'te beyaz üstüncülüğü fikrinin yeni bir olgu olmadığını belirtmek gerekir. Zira beyaz üstüncülüğü anlayışının bir türü olan beyaz milliyetçilik ülkede halihazırda belirli bir desteğe sahip bulunmaktaydı. Bunu biraz açmak gerekir ise, beyaz üstünlükçü ideolojinin bir dalı olarak beyaz milliyetçilik, İsveç gibi bir ülkenin ulusal kimliğinin beyazlar için ve beyazlar tarafından oluşturulduğu iddiasındadır. Konumuza geri dönersek, İsveç onlarca yıldır beyaz milliyetçiliğin kilit merkezi olarak görülmektedir.[5] Örneğin 1990'lı yıllarda, İsveç, "beyaz gücü" heavy metal grupları için bir dünya başkenti olmuştur. Bugün, İsveç temelli internet sitelerinin ve bu sitelerde hazırlanan yayınların (podcast) beyaz kimliğe dair yeni bir dili teşvik etmekte olduğu görülmektedir.

Bunlarla beraber, akademik bir çalışmayla beyaz üstüncülüğün kökenlerinin Birinci Dünya Savaşı öncesinde zirve yapan ve 1930'lu ve 1940'lı yıllarda uygulamaya dönüşen İskandinav öjenik hareketinde araştırılmasında yarar vardır. Bahsi geçen dönemde ulusal öjenik topluluğu sahip tek ülke İsveç olmuştur. İsveç'in 1934-1976 yılları arasında kısırlaştırma politikaları uygulamış olması oldukça dikkat çekicidir. İsveç örneğinde, kısırlaştırmayla ilgili olarak çıkarılmış olan mevzuat, öjenik kuramın pratiğe dönüşmesinin başlıca örneğidir. Kısırlaştırmayla ilgili ilk İsveç yasası, 1 Ocak 1935'te yürürlüğe girmiş ve 1941'de kapsamı genişletilmiştir. Bu çerçevede hastaların rızası olmadan kısırlaştırmalara izin verilmiştir. Örneğin, zihinsel engelliler 1950'lerin başlarına kadar geniş çapta kısırlaştırılmıştır. 1941'de Kısırlaştırma Yasası İsveç Parlamentosu tarafından tartışıldığında, ırk temelli söylemlerin kabul edilebilir olmuş olduğu gözlemlenmektedir. Dönemin Adalet Bakanı K. G. Westman, önerilen yasayı İsveç ırkının saflaştırılmasında, gelecek nesillerde sağlıklı insanlar arasında istenmeyen bireylerin üremesine sebep olacak genetik özelliklerden arındırılması için önemli bir adım" olarak nitelendirmiştir.[6]

Yıllar sonra, bu insanlık dışı uygulama İsveç hükümeti tarafından kınanmıştır. Ağustos 1997'de dönemin İsveç Sağlık ve Sosyal İşler Bakanı Margot Wallstrom, geç kalınan bir tepki vermiş ve yaşananlar barbarcaydı ve ulusal bir rezaletti" diyerek istemsiz kısırlaştırmanın İsveç'te bir daha asla yaşanmamasını teminat altına alacak bir yasa hazırlamayı vadetmiş ve mağdurlara tazminat sözü vermiştir. [7] Sonuçta, İsveç hükümeti, bilgisi veya rızası olmaksızın kısırlaştırılan binlerce kişiden özür dilemekle kalmamış, aynı zamanda tazminat ödemek üzere bir programı uygulamaya koymuştur. Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı 1999'da, 1934-76 kısırlaştırma programının hayatta kalan her kurbanına 13.430 sterline ulaşan miktarlarda tazminat ödeyeceğini açıklamıştır.[8]

Sağcı İsveç Demokratlarına verilen ve artan destekte bu acımasız ve unutulmamış

geçmişin izlerini görmek mümkündür. Geçmişe dair sabit fikirler ve saflaştırılmış bir topluluk takıntıları, İsveç toplumunun ve seçmenlerin belirli bir bölümünün yabancı düşmanlığında ve göçmenliğe karşı şüpheci yaklaşımlarında kendini göstermektedir. Bu sınırlı desteğin, aşırı sağcı partiyi ülkeyi tek başına idare edebilecek seviyeye getirmek için yeterli olmadığı düşünülebilir. Bununla birlikte, yakın gelecekte böyle bir partinin, Avusturya'da olduğu gibi, siyasi koalisyonlar için kilit bir ortak olması ciddi bir ihtimal olarak karşımızdadır. AB ülkeleri, özellikle İsveç gibi ülkeler, bunun yeni Avrupa gerçeği olup olmadığını ciddi olarak düşünmelidir. Durum buysa, Avrupa geçmişte yaşanan dehşetlere yeniden tanıklık etmeye hazır olmalıdır.

Bu makale, ilk olarak Hürriyet Daily Newsda yayınlanan The Far-Rights Rise In Sweden başlıklı makalenin kısaltılmamış halinin çevirisidir. Kaynak: Hürriyet Daily News (Weekend, January 6-7, 2018, p. 5), http://avim.org.tr/Blog/THE-FAR-RIGHT-S-RISE-IN-SWEDEN-HURRIYET-DAILY-NEWS-06-07-01-2018

*Bu analiz yazısının aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır.

***Resim: İsveç Demokratları parti logosu (https://sd.se/)*

[1] Christopher Caldwell, What the Alt-Right Really Means, *The New York Times*, 02 Aralık 2016, https://www.nytimes.com/2016/12/02/opinion/sunday/what-the-alt-right-really-means.html.; George Hawley, The European Roots of the Alt-Right. How Far-Right Ideas Are Going International. The European Roots of the Alt-Right, *Foreign Affairs*, 27 Ekim 2017, https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2017-10-27/european-roots-alt-right.

[2] Sebastian Leape, The far right is on the rise in Sweden this time we cant just blame inequality, *Independent*, 23 Kasım 2016, http://www.independent.co.uk/voices/sweden-democrats-far-right-trump-brexit-le-pen-cant-blame-inequality-a7433966.html.

[3] Swedens anti-immigrant party sees support plummet in latest polls. Johan Sennero, *Independent*, 05 Aralık 2017, http://www.independent.co.uk/news/world/europe/sweden-democrats-anti-immigration-migrant-crisis-support-latest-reduce-backing-poll-a8093356.html.

[4] Taxing Wages - Sweden, Taxing Wages 2017 (Center for Tax Policy and Administration, 2017), https://www.oecd.org/sweden/taxing-wages-sweden.pdf; The Global Gender Gap Report 2015 (World Economic Forum, 2015), http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/rankings/.

[5] J. Lester Feder ve Edgar Mannheimer, How Sweden Became The Most Alt-Right Country In Europe, *BuzzFeedNews*, 03 Mayıs 2017, https://www.buzzfeed.com/lesterfeder/how-sweden-became-the-most-alt-right-country-in-europe?utm_term=.spvmXg8ve#.af1NnrJWL .

[6] Gunnar Broberg ve Nils Roll-Hansen, Eugenics in Sweden Efficient Care, içinde *Eugenics and the Welfare State Sterilization Policy in Denmark, Sweden, Norway, and Finland*, ed. Gunnar Broberg ve Nils Roll-Hansen (Michigan State University Press, 2005), 77–151.

[7] Sweden admits to racial purification. Forced sterilization of inferior women unchecked for 40 years., *Independent.*, 24 Ağustos 1997, http://www.independent.co.uk/news/world/sweden-admits-to-racial-purification-1247261.html.

[8] Stephen Bates, Sweden pays for grim past. Up to 63,000 people, mostly women, were sterilized under a racial purity programme approved by the state until 1976. After years of evasion, Stockholm is finally offering the victims compensation., *The Guardian*, 06 Mart 1999, https://www.theguardian.com/world/1999/mar/06/stephenbates.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "YÜZYILLIK 'BEYAZ ÜSTÜNCÜLÜK' VE İSVEÇ'TE AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ: İLERLEMECİ DEĞERLER VE POLİTİKALAR İÇİN CİDDİ BİR TEHDİT Mİ DOĞUYOR?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2018 / 2. Şubat 02. Erişim Kasım 03, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/YUZYILLIK-BEYAZ-USTUNCULUK-VE-ISVEC-TE-ASIRI-SAGIN-YUKSELISI-ILERLEMECI-DEGERLER-VE-POLITIKALAR-ICIN-CIDDI-BIR-TEHDIT-MI-DOGUYOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır